

BYGDEUTVECKLING I JÄRLE

LOKAL UTVECKLINGSPLAN

JÄRLE BYALAG

98-10-15

BYGDEUTVECKLING I JÄRLE

1. INLEDNING

- 1.1. Bakgrund*
- 1.2. Nuläge*
- 1.3. Tidigare arbeten*
- 1.4. Framtiden*

2. LOKAL UTVECKLINGSPLAN

- 2.1. Allmänt*
  - 2.1.1. MEDBORGARINFLYTANDE-DEMOKRATI
  - 2.1.2. ANSVARSFRÅGOR
  - 2.1.3. FINANSIELLA FRÅGOR
  - 2.1.4. CENTRALT SEKTORSTÄNKANDE
  - 2.1.5. KOMMUNDELEN
  - 2.1.6. SAMVERKAN STAD OCH LAND
- 2.2. Boende*
  - 2.2.1. SAMHÄLLSSTRUKTUR
  - 2.2.2. BOSTÄDER OCH BYGGANDE
- 2.3. Service*
  - 2.3.1. BARNOMSORG
  - 2.3.2. SKOLOR
  - 2.3.3. VIDAREUTBILDNING
  - 2.3.4. ÄLDREOMSORG
  - 2.3.5. HÄLSO OCH SJUKVÅRD
  - 2.3.6. KVINNOFRÅGOR
  - 2.3.7. UNGDOMSFRÅGOR
  - 2.3.8. SAMORDNAD SERVICE
  - 2.3.9. KOMMERSIELL SERVICE
  - 2.3.10. LOKALA SAMLINGSLOKALER OCH PLATSER
- 2.4. Arbete*
  - 2.4.1. BASNÄRINGAR OCH NÄRINGSLIV
  - 2.4.2. LOKAL ARBETSMARKNAD
  - 2.4.3. TURISM
- 2.5. Infrastruktur*
  - 2.5.1. VÄGAR OCH TRAFIK
  - 2.5.2. KOMMUNIKATIONER – KOLLEKTIVTRAFIK
  - 2.5.3. SKOLSKJUTSAR
  - 2.5.4. VATTEN OCH AVLOPP
  - 2.5.5. ENERGI
  - 2.5.6. POSTSERVICE – LANTBREVBÄRING
  - 2.5.7. TELEKOMMUNIKATIONER
  - 2.5.8. DATA OCH IT-TEKNIK
  - 2.5.9. INFORMATIONSENTBYTE
- 2.6. Fritid*
  - 2.6.1. FRITID OCH REKREATION
  - 2.6.2. BARN OCH UNGDOMSVERKSAMHET
  - 2.6.3. FÖRENINGSVVERKSAMHET
  - 2.6.4. FRIVILLIGARBETE
  - 2.6.5. BYGDEGRUPPER

- 2.6.6. KYRKLIG VERKSAMHET
- 2.7. *Miljö*
  - 2.7.1. KULTUR – KULTURMINNESVÅRD
  - 2.7.2. NATUR – NATURMINNESVÅRD
  - 2.7.3. MILJÖ – FYSISK
  - 2.7.4. KRETSLOPP - AGENDA 21
  - 2.7.5. MILJÖSTÖRNING (VATTEN-LUFT-BULLER)
- 2.8. *Övrigt*
  - 2.8.1. EU OCH LANDSBYGDEN
  - 2.8.2. FRAMTIDSSTRATEGIER

3. AVSLUTNING

- 3.1. *Målformulering*
- 3.2. *Sammanfattning*

BYGDEUTVECKLING I JÄRLE

4. INLEDNING

1.1 Bakgrund

Järle Byalag har sedan 1973 verkat som en förening med ett brett samhällsengagemang i ett flertal av viktiga frågor för landsbygdens välbefinnande och framtida utveckling. Vårt kommittéarbete spänner över ett brett register med både sociala och materiella förtecken. Några av de områden vi engagerat oss i rör barnen på landsbygden. Barnomsorg, öppen förskola, skolan, skolskjutsar, lekplats samt barn och ungdomsaktiviteter av skilda slag. Vidare samhällsplaneringsfrågor kring byns framtida struktur, såsom vägar, trafik, bostäder, service och arbete. Kulturfrågor alltifrån historia och hantverk till studiecirklar och konstgalleri. Sysselsättning främst genom turistengagemanget i järnvägen och Järle station med upprustning och renoveringsarbete förutom rent servicejobb åt våra besökare. Samt vår viktiga informationskanal, Järle Byablad.

Detta är något av det omfattande arbete som ideellt har lagts ned under snart 25 års tid. Detta då sagt som en kortfattad bakgrund och plattform för vårt vidare arbete för att utveckla Järle till ett livskraftigt samhälle i ett kretsloppsanpassat och miljömedvetet Sverige, där medborgarna har hög grad av medinflytande, där demokratin är levande och aktiv bland människor med stort ansvar och engagemang och som kraftfullt samverkar och styr sin framtid.

1.2 Nuläge

Under slutet av 80-talet deltog Byalaget i Folkkampanjen Hela Sverige ska leva, där vi med budkavle och utställning visade på vårt sätt att arbeta för en levande by. Genom att en av våra aktiva engagerat sig i länets nätverk för bygdegrupper, har vi ånyo kommit nära Folkrorelserådet Hela Sverige ska leva och dess arbete för att utveckla landsbygden.

Vad vi ser är att bygderörelsen utvecklats enormt under 90-talet. Det är en folkrörelse i allra bästa mening, där lokalt verkande befolkning inte väntar utan kraftfullt tar initiativ för att rädda sin hembygd. Detta sker då samtidigt när samhällets resurser minskar och en allt större vanmakt infinner sig hos folk, att inget går att påverka och förändra.

Bygderörelsen visar att det visst går att påverka skeenden i samhället. Dess arbetssätt är en resurs för samhällsutvecklingen av största vikt och betydelse. Och kan ökas ännu mer genom rätt stöd och samverkan från samhället.

I fler och fler utredningar, betänkanden, PM osv från myndigheter m.fl. och annan forskning betonas den lokala kraften, de lokala utvecklings gruppernas engagemang för utveckling.

Från EU innehåller "Cork deklARATIONEN" klara skrivningar med detta innehåll.

Den 4:e planeringsnivån bör införas inom ett lokalt geografiskt område. Därifrån, med ett ur medborgarsynpunkt "nedifrån och upp" perspektiv, kan demokratin vitaliseras och politiska beslut förankras väl.

Samhället står inför många utmaningar när förändring sker. Men det är folket som är samhället.

Därför skall vi gemensamt ta ansvar för utvecklingen och styra mot tydliga gemensamma mål. Vi måste då skapa lämpliga plattformar att mötas på, att verka ifrån och förankra besluten på. På den lokala nivån är bygdegrupperna en resurs att ta vara på för kommunerna. Med rätt stimulans kan mycket positivt uträttas för landsbygdsutvecklingen. Inte minst då i form av utbildning och kompetenshöjning. Det gäller både kommunfolk som gräsrotter. Stora övergripande frågor som miljö, demokrati och sysselsättning måste brytas ned och ges en lokal betydelse och innebörd.

Byalaget välkomnar denna positiva och mycket intressanta och spännande utveckling, där bygdegruppernas folk ges en möjlighet till reellt medbestämmande.

1.3 Tidigare arbeten

Under 88 gjorde byalaget en byaplan vars syfte var att öka bosättningsmöjligheterna i Järle. Det utvecklades till ett regelrätt planärende, där byalaget medverkade då exploatören Järle Torv AB tog fram detaljplan och områdesbestämmelser för byn.

I samband med Landsbygd 90 kampanjen utarbetades ett PM med inventering och yttrande om Järleområdets tillgångar, möjligheter och serviceutbud.

1.4 Framtiden

Byalaget har i styrelsen en mer eller mindre levande diskussion om framtiden. Vid ett medlemsmöte i nov. diskuterades en lokalt angelägna frågor. (prot 961112)

Vidare har vi efter kännedom om kommunen och kommundelens arbete med en lokal utvecklingsplan som ska ligga till grund för kommunens översiktsplan, trängt lite djupare ned i såväl frågor av principiell karaktär som lokala detaljproblem och möjligheter.

Med hjälp av rubrikerna i kommunens Landsbygdsprogram och några ytterligare, har vi gått igenom punkt för punkt och nedtecknat våra synpunkter. Förslag till yttrande har diskuterats vid styrelsemöte 970520 och skall därefter bearbetats i byalagets kommittéer.

5. LOKAL UTVECKLINGSPLAN

2.1 Allmänt

2.1.1 MEDBORGARINFLYTANDE-DEMOKRATI

En ökad samverkan med medborgarna är nödvändig för att demokratin skall upprätthållas och fördjupas.

De politiska partierna räcker inte längre som bas för att känna av "folkets vilja". Nyrekryteringen till partierna går också trögt, där ungdomar och kvinnor är svårast att nå.

Ser vi ett 30-tal år bakåt har möjligheterna till direktkontakt med sina förtroendevalda minskat radikalt i och med kommunsammanslagningar och ett minskat antal politiker i samhället.

Lokalt engagemang för sakfrågor växer uppenbart i dag, speciellt hos de yngre. Samtidigt minskar intresset att "köpa" partiernas "paket", varvid en tydlig intressekonflikt uppstår.

Att se den lokala nivån som en stor resurs i samhällsbyggandet, där enskilda personer och grupperns engagemang och kraft kan medföra hela bygdens positiva utveckling kan inte förbises längre. Den 4:e planeringsnivån med ett "nerifrån och uppspektiv" skall ses som ett fullt realistiskt och viktigt steg i arbetet att åstadkomma en mer demokratisk planeringsprocess. Skulle även innebära en nivå för förslagsställande som saknas idag.

En lokal samverkan mellan bygdegrupper och andra föreningar i någon strukturerad form av övergripande intressegrupp, områdesstyrelse eller annan liknande benämning, skall rimligen vara ett sätt att vitalisera demokratin och därmed erhålla en bredare förankring i det lokala beslutsfattandet.

Runt om i landet finns åtskilliga exempel på denna samverkan, ofta initierade genom Folkrorelserådets projekt "Byapolitiken". Som exempel nämns ofta Svågadalens opolitiska nämnd eller Bollnäs regelbundna stormöten i byarna runt tätorten.

Från Landsbygdsnätets sida föreslås bygderåd med representanter från de olika samhällsföreningarna samt de speciella intresseföreningarna.

Här i Axberg kan denna modell vara möjlig utifrån de existerande föreningar som finns. Att tjänstemän och politiker från kommunen regelmässigt möter sina medborgare i råd eller styrelser allt enligt "Medborgarnas Örebro" är en riktig utveckling. Även mindre formella allmänna möten i speciella frågor skall ses som en del i processen mot ett ökat medborgarinflytande som skall eftersträvas och uppmuntras.

Antagligen växer intresset och engagemanget, om ett reellt inflytande kan komma till stånd och då kommer fler lokalt verkande grupper att bildas.

Resultat av arbetet och samverkan är mycket viktigt att kunna se om förtroende och trovärdighet skall finnas mellan politiker och folket.

Konkret kan också nämndens möten göras mer offentliga genom "öppna förmöten" där aktuella frågor ventileras öppet. Speciella frågor kan behandlas separat i "heta stolen", där ansvariga personer får svara på folkets frågor. Fortlöpande framtidsplanering i resp bygd genom byg-

deutvecklingsplaner skall stödjas och stimuleras.

Utbildningsinsatser i form av studiecirklar, seminarier behövs också, liksom temamöten, kulturarrangemang mm för att stärka den lokala identiteten och den sociala samhörigheten inom ansvarsområdet.

2.1.2 ANSVARSFRÅGOR

De politiska partierna och den parlamentariska ordning och representation som fastläggs vid resp val är i princip en riktig samhällsordning.

Dock kan säkert detaljer justeras för en än bättre funktion. Förslag som skilda valdagar för riks ock kommunval är bra liksom personval.

Förmodligen kommer även partipolitiska personer att tas in på partilistor för lokala val framöver, just för att reellt knyta personer med lokalt förankrat förtroende till sig och att man därigenom fokuserar på sakfrågor istället för partifrågor.

Mål och programbeskrivningar för bl.a. landsbygdsutveckling behöver tas fram och detta åvilar kommunen och kommundelen att ansvara för.

För Axberg kommunalnämnds ansvarsområden, dvs de "mjuka områdena" så anser vi att de gärna kan utökas med fler områden inom t.ex. arbetsmarknad, planering och teknik, för ett mer övergripande ansvar och helhetsbild över sitt område. Vad vi förstått så syftar också den s.k. kdn maxningen också till detta, vilket anses vara positivt.

Genom en bredare planering och samverkan lokalt med olika grupper, så kan det åstadkommas lokala lösningar genom avtal o.dyl. just för att optimera olika verksamheter. Därigenom sprids ett delansvar ut inom speciella områden som ytterligare stärker den medborgerliga möjligheten att påverka och ta ansvar inom sina intresseområden.

2.1.3 FINANSIELLA FRÅGOR

Ekonomiska avgörande styr naturligtvis de flesta sakfrågor, men helt avgörande är ändå hur fördelning och prioritering sker under budgetarbetet. I vart fall upplevs det som handlingsutrymmet är mycket begränsat efter fastläggande av budget.

Detta är förstås ett stort problem då den avgörande möjligheten att påverka ligger ofta mycket tidigt i planeringsprocessen. Då är det också svårt att kunna informera och upprätta beslutsunderlag för en tänkt bredare förankring. Här måste en anpassning och attitydförändring ske, så att erforderlig tid och kompetens finns tillgänglig för t.ex. remiss eller samråd i ett bygderåd.

Att skatterna är lika inom kommunen tätortsdelar som ytterområdena kan emellanåt upplevas som klart orättvist. Det finns utredningar som visar att kostnaderna är lägre för ett landsbygdsboende. Bland annat just för en hög grad av "egna lösningar".

Dessutom slår resekostnaderna speciellt hårt på landsortsbefolkningen.

Att söka och hitta bra lösningar som delvis kompenserar detta faktum är av yttersta vikt för att landsbygden överhuvudtaget skall ha någon framtidstro med positiv utveckling och befolkningsökning.

2.1.4 CENTRALT SEKTORSTÄNKANDE

Sektorstänkandet är ett problem på landsbygden när man vill åstadkomma lokala och anpassade lösningar. Samordning av service mm kräver att breda helhetslösningar hittas och att man går över gränserna mellan olika ansvarsområden.

Även regelsystem och normer är anpassade efter stadstänkande och i mycket liten grad utformade efter en landsbygdsperspektiv. Viss förändring har tack och lov skett på senare tid, genom att detaljstyrning ersatts av ramverk inom en del områden.

Även inom arbetsmarknaden finns en hel del som bör ses över och ändras för ett bättre och mer utvecklat entreprenörsskap och småföretagande.

2.1.5 KOMMUNDELEN

Vi anser att kommunorganisationen är bra för minska avståndet mellan beslutsfattare och folket. Speciellt då Örebro kommuns storlek förmodligen annars skulle innebära en tydligare fokusering på tätorten och att landsbygden hade än svårare att komma till tals.

Vi i byalaget har egentligen bara positiva erfarenheter, alltifrån lokala nämndens tid till dagens upplaga. Vi känner att vi har kunnat kommunicera, samråda och fått gehör i många av de frågor vi arbetat med under åren. Vi hoppas och tror oss också byggt upp ett ömsesidigt förtroende sinsemellan, som medfört en positiv syn och behandling av både frågor och personer på ett seriöst och kompetent sätt.

Dock finns motsatsen uttalad med tydlig undran om KDN:s berättigande. Troligen ligger då negativa kontakter bakom sådana åsikter, kanske beroende på kommunikationsproblem.

Därför är det viktigt hur man möts och kommunicerar. Tid, kunskap och kompetens måste finnas och respekteras, liksom respekt för den andres åsikter.

Tydlig argumentation och konkreta resultat inger förtroende och positivt tänkande.

2.1.6 SAMVERKAN STAD OCH LAND

En bättre samverkan mellan stad och land måste etableras för att öka kunskap och förståelse för samhällets alla delar. Mycket av stadens problem kan lösas på "landbygdvis" och bygderörelsens arbetsmetoder används mer och mer i stadsdelsprojekt etc.

2.2 *Boende*

2.2.1 SAMHÄLLSSTRUKTUR

En så långt som rimligt förgrenad struktur skall naturligtvis eftersträvas. Framförallt basservicen i samhället är en av de tre viktigaste orsakerna varför man bor kvar eller flyttar. (De andra är sysselsättning och rimliga resekostnader enligt FRR enkät feb. 97)

Generellt tror vi att det som betyder mycket för synen på landsbygdsboendet, är hur det sörjs för barnen. Hur barnomsorgen, skolan, skolskjutsar, fritidsakt. mm prioriteras och sköts.

Upplevs detta som bra stannar barnfamiljerna, då även många prioriterar landsortsboendet just ur barnens perspektiv. Bra uppväxtmiljö, lugnt och tryggt osv.

Byalaget har i byaplan 88 uttryckt en utbyggnad av byn, som sedermera inarbetats i områdesbestämmelser för Järle stationssamhälle, dat 890522 och detaljplan för utbyggnad av enbo-

stadshus inom 8 fastigheter.

2.2.2 BOSTÄDER OCH BYGGANDE

En försiktig exploatering för bostadsbyggande inryms i ovan nämnda plan.

I planen finns också råd och riktlinjer för ny kompletteringsbebyggelse, under tesen att variation i byggandet är viktig liksom att avarter skall undvikas.

Under 1990 färdigställdes 8 st nya enbostadshus enligt detaljplan, varav 1 st är privatägt och resterande 7 är upplåtna med hyresrätt. Detta har inneburit en relativt stor omsättning av hyresgäster, och under en period stod 4 av de 7 husen tomma. Efter att en ny ägare trätt till så har nya hyresgäster kommit till så att nu (juli-97) är endast 1 hus tomt.

Hyresboende på landsbygden är relativt ovanligt, speciellt när det gäller nyproducerade friliggande villor. Våra erfarenheter är på både gott och ont. Största problemet är om husen står tomma. En viss omsättning får accepteras, men visst är ett mer stabilt boende att föredra.

Däremot vill vi gärna se ett hyresalternativ för äldre och ungdomar. Då i mindre och billigare lägenheter friliggande eller parvis. Skissförslag har diskuterats i byalagets styrelse men av olika skäl inte fullföljts ännu.

2.3 Service

2.3.1 BARNOMSORG

Att barnomsorgsfrågan i Järle fick en lösning när Järle Byadagis byggdes 1985 är nog det bästa som hänt byn och byalaget. Att ha en väl fungerande barnomsorg nära och för de allra flesta barnen i hemmiljö kan inte nog positivt beskrivas och påpekas. Antal barn har också under 90-talet legat på en hög nivå, vilket kan tas som ett kvitto på att förhållandena för barnens uppväxtförhållanden är goda och bra.

Även Öppna Förskolan som byalaget drivit sedan hösten -92 har verksamt bidragit till den positiva bild som finns.

Barnomsorgskommittén som kontinuerligt bevakar dessa frågor samt skolan, utgår från att verksamheterna kan även fortsättningsvis bedrivas på detta sätt.

2.3.2 SKOLOR

Skolan i Axbergshammar har gång efter annan varit nedläggningshotad. Och varje gång mot bättre vetande. Det behövs långsiktighet och arbetsro i ett arbetslag och efter den sista omgången argument för skolans bestående, borde den rimligen infinna sig.

Skolan behöver en ombyggnad snarast för att kunna möta framtiden. Elevantalet har ökat dessutom och nya är på väg. Trots det något "aviga" läget vill vi slå vakt om vår skola. Reseavstånden får absolut inte öka. Bussningen för språk mm är inte acceptabelt.

Hälften av Axbergshammars barn kommer faktiskt från Järle. En vision på lång sikt vore en skola i Järle.

Den nya lokala skolstyrelsen är ett bra initiativ till medborgarinflytande som vi tror på.

2.3.3 VIDAREUTBILDNING

Vidareutbildning skall med fördel kunna göras på distans med hjälp av data och IT-teknik. Samverkan mellan kommunen, utbildare och lokalbefolkningen etableras för att se potentiella möjligheter för enskilda och grupper.

2.3.4 ÄLDREOMSORG

Boendeformer för äldre saknas den dag det egna huset blir för stort och tungarbetat. I byaplanen har föreslagits hyresboende för äldre (och ungdomar) som ett alternativ till Ölmbrogården. Att kunna bo kvar hemma är många önskan, varför hemtjänstresurser skall finnas. Gärna då i lokala pooler, med folk från trakten. Både för lokalkännedom och för lokala arbetstillfällen.

2.3.5 HÄLSO OCH SJUKVÅRD

2.3.6 JÄMSTÄLLDHETSFRÅGOR

2.3.7 UNGDOMSFRÅGOR

Att få ungdomar engagerade och delaktiga i samhällsutvecklingsfrågor generellt är inte lätt. Oftast så går den processen alltför sakta för att vara intressant. Däremot kan vi vara lyhörda och fånga upp stämningar och behov genom skolan, föreningslivet och privat. Samordnat och prioriterat arrangera och agera för ungdomarna är en absolut nödvändighet nu och i framtiden. Och vi måste då gemensamt verka inom många olika områden, från arbetstillfällen sommartid till fritidsaktiviteter och sociala omsorger. Aktiviteter som byalagets "måndagsträff" är utmärkta initiativ för de något äldre ungdomarna som samlingspunkt och aktivitetsmöjlighet, där den egna möjligheten att påverka och styra verksamheten är stor.

2.3.8 SAMORDNAD SERVICE

I byaplanen/områdesbestämmelserna avses en utbyggnad av byn till en storlek som då bedömdes som livskraftig med underlag för viss basservice. I planen har reserverats ett område där nybyggnation är tänkbar, ett byacentrum med ett varierat och samordnat serviceutbud.

2.3.9 KOMMERSIELL SERVICE

I princip saknas detta i byn. Undantaget byalaget café sommartid. Närmast finns macken i Mogetorp som faktiskt en tid hade dagligvaror i sortimentet, typ servicebutik. Efterfrågan var dock inte stor nog så det togs bort, tyvärr. Ervalla handel diskuterades på senaste årsmötet, beroende på direkt fråga om behov och köpintresse. Vid mötet konstaterades väl samlat att intresset var mycket litet. Få om ens någon i byn har vägarna åt det hållet. Utbudet på relativt nära håll i Lillån och Nora gör att en mindre lokal handel har mycket svårt att klara sig. Detta var årsmötets bedömning.

2.3.10 LOKALA SAMLINGSLOKALER OCH PLATSER

Idén om ett hantverkshus eller snarare ett allaktivitetshus med lokaler för kooperativ handel, samlingslokal, samordnad service, ungdomsgård, kulturevenemang, m.fl. funktioner, är en ny-gammal tanke, senast föreslagen på årsmötet 97. Tänkbar lokal är nu som då, Betania, bra storlek, centralt i byn med goda p-ytor och friytor nästan runt om. Att fylla det med aktiviteter som "bär husets kostnader" vore en utmaning för byalaget.

Byalaget har till Betanieförsamlingen visat intresse om att överta deras byggnad på sikt och skapa Järle bygdegård.

2.4 *Arbete*

2.4.1 BASNÄRINGAR OCH NÄRINGSLIV

Jord och skog och i vårt fall torv får väl räknas till de basnäringar som en gång skapade bygdens förutsättningar och välstånd. Idag är de fortfarande viktiga, speciellt då Järle Torv AB som expanderar på sin marknad. Övrig expansion kan ev skapas genom turismen, hantverk och service samt genom IT-användning.

Närheten till tätorterna medför att möjligheterna till jobb är relativt stora om man pendlar.

Turismen är den stora potentialen för sysselsättning. Där finns också möjligheter i Järle med omgivning. Tågen är stommen kompletterat med natur, vandring, aktiviteter, produkter och tjänster från bygden.

Beträffande EU medel så gäller det att samverka. Det Järnvägsstiftelsen NJOV kan få igång kan vi haka på beträffande turism framförallt (mål 2). Även mål 3, utveckling av företag är i princip möjligt om planer och program kan fås till.

En kombination med en IT satsning med företagarna i bygden vore en idé med kompetensutveckling inom data, marknadsföring och produktion. En egen Järle hemsida på nätet, med allt vad bygden erbjuder kanske.

2.4.2 LOKAL ARBETSMARKNAD

Företagandet i Järle är i första hand Järle Torv med ca 15 anställda. Därutöver finns ett antal fåmansföretag inom flera branscher som skogs- och lantbruk, handelsträdgård, flertal hantverkare och konstnärer, byggnadshantverkare, bilservice, åkeri, grustag, bensin/kiosk, vårdshus, frisör, arkitekt, psykolog, översättningstjänst och zoo-affär. Vidare driver kommunen dagiset och Byalaget själv de så utvecklingspotensiella turism- och caféverksamheterna vid Järle station i nära samarbete med Nora och järnvägsstiftelsen NJOV och järnvägsföreningen NBVJ.

Den existerande hantverk som finns i byn eller dess närhet måste kunna lyftas fram tydligare. Gärna i samarbete med flera producenter i ett nätverk.

Likaså lokalt producerade varor är en stor tillgång värd att marknadsföra tydligt. Lokala inköp till kommunens verksamheter tycker vi vore en självklarhet. Med en systematik på inköpsområdet med IT hjälp borde det enkelt åstadkommas. Ger både sysselsättning lokalt och minskat transportbehov. Miljö och kretsloppstänkande slår mer och mer igenom samhället. Där måste

vi alla hjälpa till på olika sätt.

De kommunala verksamheter som finns lokalt skall rekrytera så lång som möjligt personal och servicefolk lokalt. Återigen för att måna om lokal mångfald och sysselsättning.

2.4.3 TURISM

Engagemanget i turismen ser vi genom närheten till Nora och kopplingen via veteranjärnvägen, som en mycket stor potential för utveckling av näringen i Järleområdet.

Vi samarbetar en hel del med Nora i detta avseende, men önskar förstås att även Örebro ser möjligheterna i området.

Följande PM beskriver visionen, Jan 97;

PM angående utveckling av JÄRLE turism

Järle Byalag vill självklart vara delaktig part i samspelet att utveckla järnvägs och museianläggningarna i Nora-Järle området. Vår bas är naturligtvis stationen i Järle, men vi anser att den samlade effekten av områdets resurser ger ett större utbyte för helheten. Därför sträcker sig våra idéer och funderingar något utanför Järle by.

Något ostrukturerat så har vi punktat följande:

- Betr. stationsområdet hänvisas till "PM betr. beredskapsarbeten vid Järle stn" dat 921130. Där redovisas åtgärder för byggnad och tomt. Under 1995 utfördes omfattande åtgärder för trädgården.
- För att bäst tillvarata kreativitet och resurser i vårt område bör en samordningsgrupp bildas. Denna grupp skall ha ett reellt ansvar för att driva planering och genomförande av ingående delar och funktioner inom ett samlat verksamhetsområde. Målet skall vara att på ett professionellt sätt utveckla anläggningar och aktiviteter för turism.
- Rastplatsen vid Skärmarboda utbyggs och utvecklas till "Bergslagsporten" med service, information mm. Ett samarbete mellan bergslagskommunerna och näringslivet ev med EU pengar vore en önskvärd satsning.
- Passage av Rv 60 vid Skärmarboda och rastplatsen i form av en "koport".
- Bergslagsleden ges alternativ sträckning mellan Mogetorp och Hammarby längs Järleån. Möjliggör rundturer.
- Ny bro (enkel hängbro) över ån vid Järleborg.
- Promenad och strövstigar i och kring byn och längs Järleån
- Rastställen och utsiktspunkter på strategiska platser med skyltning och info.
- Kanoting på ån med nödvändig service.
- Veteranbusstransport Järle-Hammarby.
- Båttled Hammarby-Nora via Alntorps ö.
- Ridcenter med ridstigar Järle-Pershyttan.
- Bygdegård av flexibel typ med försäljning, utställning, aktiviteter o dyl. Även konferenser, möten, servering för grupper eller enskilt ska vara möjligt. Uthyrning och beställningsverksamhet. Övernattningsmöjlighet.
- Paketarrangemang och riktade aktiviteter där kombinationer av ovanstående erbjuds.
- Upplevelseturism med utbud för livespel, kultur, historiska skeenden.
- Målpunkter utvecklas beträffande upplevelser och service. Huvudmålet, Nora profileras i marknadsföringen.
- Anordnas ett Järle Torvmuseum.
- Järle Bruksmuseum är flyttat till Born, samarbete erf men helst en återflytt till Järle.
- Turistgjuteri i genuin traditionell hyttmiljö.

Till detta PM finns en enkel kartsbild.

2.5 *Infrastruktur*

2.5.1 VÄGAR OCH TRAFIK

Sedan torvfabrikens nya tillfart byggdes är det största problemet i byn löst.

Detta samarbete mellan torvbolaget, kommunen och vägverket med byalaget som påtyckare som löste detta problem är ett mycket bra exempel hur man konstruktivt kan samverka för en förbättrad funktion, säkerhets- och miljömässigt.

Dock kvarstår ett allvarligt bekymmer med södra avfarten till Järle från Rv 60, avsaknad av vänstersväng fält norrifrån. Detta är speciellt besvärligt för den tunga trafiken, men också en trafiksäkerhetsrisk för all övrig trafik.

Såvitt vi förstått har en förstudie påbörjats för delen Hovsta – Lilla mon för att bygga om Rv60. Arbetet bör prioriteras i nästa revideringsomgång vägplan för länet/regionen.

Punktinsatser för trafiksäkerhetsåtgärder måste kunna utföras även om utredning pågår.

Bron över Järleån vid Flåten på södra avfartsvägen är smal och hårdare belastad genom ökad trafik till torvbolaget. Ombyggnad av bron planeras att utföras under 2001 enligt länstransportplanen. Byalaget förutsätter och bevakar att så också sker.

Gångbron över Järleån är Järlebornas genaste förbindelse till busshållplats vid Sandbacken på rv60. Byalaget tar ett skötsel och tillsynsansvar för bron som ingen äger och därmed vill ta fullt ansvar för. Brokommittén konstaterar att ett större renoveringsbehov nu föreligger och att vi behöver ekonomiskt stöd för detta arbete. Kommunen har tidigare finansierat en reparation när ena brofästet rasade i en vårflood för drygt 10 år sen.

2.5.2 KOMMUNIKATIONER - KOLLEKTIVTRAFIK

Billiga och bra kommunikationer är ett måste för ett drägligt landsbygdsboende.

De allmänna kommunikationerna måste ha en hög tillgänglighet, lågt pris samt snabbhet och tillförlitlighet. Eftersom enbart de större vägarna trafikeras minskar tillgängligheten avsevärt för många, speciellt vintertid. Även priset avskräcker många kombinerat med alltför lång total transporttid. Är familjen dessutom stor är medför både kostnader och praktisk användbarhet en mindre utnyttjande.

En samordning med skolskjutstureorna borde vara möjlig.

En väl fungerande kompletteringstrafik kan säkert i viss mån kompensera bilden. Osäkerhet råder vilka regler som finns i dagsläget. Infobehov föreligger.

Återstår för de allra flesta bilen eller tom två bilar om man skall klara sina resbehov för jobb, barnomsorg, basservice, fritidsakt mm. Har man dessutom ungdomar under 15 år skjutsbehovet närmast oändligt.

Försämrade avdragsmöjligheter, bensinpriser är ingen lokal fråga, men ändå den viktigaste för att gynna landsbygdsboendet. Samlad påverkan uppåt behövs alltså.

Vad som kan göras lokalt är att underlätta/minska resandet så långt som möjligt.

Med prisvärd och utbyggd kollektivtrafik med t.ex. billiga ungdomskort, med bibehållen bas-

service, med lokala aktiviteter inom fritid och kultur hjälps både enskild och samhälle att minska kostnader och öka trivsel.

Åtgärder mot biltrafikens miljöbelastning skall ske i städerna, men inte på sådant sätt att tillgänglighet försvåras och kostnader ökar för landsortsboende, som redan är tungt belastade av dryga resekostnader. En sådan politik är rent förödande mot landsbygdsboendet och då speciellt mot ungdomar och barnfamiljer som så väl behövs för landsbygdens överlevnad och utveckling.

En utbyggnad av regional tågtrafik i länet skulle vara positiv för kommundelen. En gren över Järle till Nora vore en för oss självklar och tilltalande förbindelse.

2.5.3 SKOLSKJUTSAR

Alltför mycket av barnens tid går åt för bussåkande eller väntan på bussen. Ett nödvändigt ont för de landsbygdsboende tyvärr. Dessutom en kostsam historia, som vi upplever har försämrats under senare tid. Färre turer som dessutom är längre i tid och sträcka.

Högstadiet barnen kommer inte hem före halv fem någon dag i veckan t.ex. eftersom endast en tur finns. Varför inte utnyttja länstrafikens ordinarie turer bättre och låta ungdomarna kunna åka med dessa. Ett bättre samnyttjande överlag vore önskvärt för en bättre tillgänglighet och ett större nyttjande.

Även Fritis-Låg-Mellan barnen har fått försämringar genom att turerna lagts om och tiderna för många barn därmed förlängts. Eftersom Järlebarnen är så pass många är det olämpligt att de då måste vara först resp sist på turen. En återgång till tidigare direkta turer föreslås.

2.5.4 VATTEN OCH AVLOPP

Med egen vattensamfällighetsförening numera hoppas vi att på en problemfri vattenförsörjning med bra vattenkvalité.

Avloppssidan är enskild till största delen och innebär i dagslägen inga problem.

I översiktsplanen, områdesbestämmelserna finns anvisat lägen för gemensamma lösningar.

2.5.5 ENERGI

Vattenföreningen skall undersöka möjligheterna för ett gemensamt elleveransavtal för dess medlemmar.

En egen energiförsörjning vore ett på sikt attraktivt projekt. Frågan är hur och var bara.

Vindkraft på mossen skulle vara intressant att utreda förutsättningar för.

2.5.6 POSTSERVICE - LANTBREVBÄRING

Postens lantbrevbärarservice på landsbygden är oerhört viktig att behålla och utveckla. Det är den service som upplevs som självklar och inte skall ens ifrågasättas. När nu det diskuteras hur posten skall utforma sin framtida service är det fundamentalt att slå vakt om framför allt lantbrevbärningen. Sök därför efter kompletterande verksamhet som medför att ekonomin för lantbrevbärningen stärks. Där har kommunen ett stort ansvar för att samverka med olika funktioner.

Vår ambition att byta postadress skall ses som ett led i att stärka den lokala identiteten. Kommundelens stöd därvidlag är av mycket stor betydelse, nu och framledes.

2.5.7 TELEKOMMUNIKATIONER

Digital infrastruktur skall utbyggas i en takt som ej missgynnar landsorten. Efterhand som den digitala tekniken och användandet ökar är det av yttersta vikt att landsorten ej släpar efter i utvecklingen. Digital teknik är en i framtiden stor förutsättning för ett flertal verksamheter och näringars möjlighet att på ett konkurrenskraftigt sätt kunna arbeta.

ISDN-nät, bredbandsteknik som är under utbyggnad för ökad kapacitet måste snabbt omfatta landsbygdsområdena och utan prisskillnader.

2.5.8 DATA OCH IT-TEKNIK

Byalagets nybildade IT-kommitté har arbetat fram ett förslag till hur byalaget kan arbeta med IT frågor. Idéerna kan formuleras som en ambition att tillskapa en möjlighet att etablera en för bygden gemensam data och IT verksamhet. Denna verksamhet skall vara en gemensam resurs för bygden, där samverkan och tjänster inom data kan utbytas. En stor resurs för potentiellt hemarbete, för ungdomar, för utveckling av tjänster och framförallt en kunskaps och kompetensbank för vidare utveckling av sysselsättnings och verksamhetsidéer på landsbygden.

Målet för Byalaget är att etablera en IT-grupp i Järle med verksamhet att samla, utveckla, och sprida kunskap och idéer inom data till gagn för bygdens innevånare och dess sysselsättning och utkomstmöjligheter.

Förslag till åtgärder och arbetsuppgifter blir att utforma program och strategi för IT användning i Järle. Anskaffning av utrustning behövs också.

Idéer att vidareutveckla finns och fler behövs säkert. Något som hittills diskuterats är att skapa Järles egen hemsida, samordna tjänster och företagande i bygden samt marknadsföra och sprida kunskap via Internet. Vidare kan framtida elektronisk handel samordnas genom en gemensam datastuga, kanske driven som ett kooperativ. Dessutom kan tjänster av skilda slag erbjudas, internt och externt. Till exempel kan det produceras material för olika ändamål (byblad) och även vara en mötesplats för hemmajobbande som behöver lite datastöd. Även samhället, då främst kommunen bör ha ett intresse av att datastugor byggs upp i byarna genom att dessa då kan som s.k. "demokratiska" avgiva och mottaga information mellan beslutsfattare och medborgare.

På så sätt kan demokratin och medinflytandet i samhället ökas och det speciellt då ideellt verkande lokala bygdeföreningar med ett brett samhällsengagemang ansvarar för verksamheten. Att sedan data tekniken är attraktiv för våra ungdomar, medför förhoppningsvis att de kan engageras i arbetet.

Inom bygderörelsen finns ett informationsverktyg som heter Bygde.Net. När vi efter utbildning har tillgång till detta kan vi ha kontakt med många av våra så att säga kollegor inom byalag o likn. landet runt.

Samverkan med företagandet i Järle föreslås. Förutom Järle Torv finns ett antal företag i byg-

den inom flertal olika branscher som bör ha intresse av eventuellt kunna utvecklas genom ökad IT användning och då inte minst byalagets verksamhet inom turismen.

2.5.9 INFORMATIONSENTBYTE

Järle Byblad är föreningens gemensamma nämnare. Viktig för byalagets identitet och dokumentation. Ett ökat inslag av info från kommunen skulle vara positivt, Speciellt om informationen fanns tillgänglig på ett kortfattat men ändå tydligt sätt, samt gärna digital.

Genom demokraticentralerna skulle ett dylikt utbyte kunna ske, både kommunen och medborgarna kommunicerade snabbt och direkt med varandra. Detta kan sedan bearbetas, tryckas och återges i någon lämplig informationsskrift till hushållen.

2.6 *Fritid*

- 2.6.1 FRITID OCH REKREATION
- 2.6.2 BARN OCH UNGDOMSVERKSAMHET
- 2.6.3 FÖRENINGSVVERKSAMHET
- 2.6.4 FRIVILLIGARBETE
- 2.6.5 BYGDEGRUPPER
- 2.6.6 KYRKLIG VERKSAMHET

För samtliga aktiviteter och verksamheter under punkterna 1-6, gäller i större och mindre grad en starkt kommunalt engagemang. Föreningar m.fl. grupper med olika verksamhetsambitioner kan med detta stöd, speciellt för barn och ungdomar vara det helt avgörande fritidsintresset för stora grupper. Verksamheten är oerhört viktig för samhället.

Kan man sprida aktiviteter både geografiskt och över tiden så vinnas mycket. Samordning , hjälp med marknadsföring, gemensamma aktiviteter, tillgängliga lokaler kan utvecklas ytterligare.

2.7 *Miljö*

2.7.1 KULTUR - KULTURMINNESVÅRD

I Järle omfattas självklart stationen och järnvägsanläggningen med bron över Järleån. Men även byn som sådan uppbyggd kring torvfabriken är egentligen skyddsvärd. Ett torvmuseum kunde vara en god idé tror vi.

Inom byn finns ett antal aktiva kulturarbetare. Byalaget har också en konstgalleri verksamhet på stationsmagasinet sommartid.

2.7.2 NATUR - NATURMINNESVÅRD

Järleåns dalgång, övergången mellan slättbygd och bergsbygd gör området intressant. Både för sin naturskönhet och resurs för friluftsliv.

Både kultur och natur vården vill byalaget självklart värna om. Dock har vi inga direkta program och verksamheter, mer än att byalaget är uppmärksam på förändringar.

2.7.3 MILJÖ - FYSISK

Den fysiska miljön är naturligtvis den allra största tillgången för landsortsbefolkningen. Detta oavsett om man brukar jord och skog eller ser naturen som fritids och rekreationsmöjlighet. Här finns också det utrymme som kan behövas för olika intresseriktningar, alltifrån ridning till vedhuggning.

Det är mycket viktigt att ett landsbygdsboende kan erbjuda detta och att praktiska aspekter skall råda vid eventuella intressekonflikter.

2.7.4 KRETSLOPP - AGENDA 21

En hållbar ekologisk livsstil kan bara fås genom ett landsbygdsboende. Att tillse att den möjligheten är en självklarhet i framtiden borde vara varje beslutsfattares livsuppgift. På landet finns möjligheterna till hushållning och återbruk av våra resurser. Även städernas balans skall kunna förbättras genom en närliggande och utvecklad landsbygd.

2.7.5 MILJÖSTÖRNING (VATTEN-LUFT-BULLER)

Miljöstörande verksamheter finns i området, främst genom jord- och skogsbruk, torvindustrin och trafiken. Förbättringsförslag genom punktinsatser och ett långsiktigt strategiskt tänkande kring miljöfrågorna skall alltid genomsyra byalagets ställningstaganden. Därmed förväntas enskilda och företag liksom kommun och övriga myndigheter göra likaså.

2.8 Övrigt

2.8.1 EU OCH LANDSBYGDEN

Det är inte helt lätt att ta till sig de möjligheter som EU medlemskapet medför. Speciellt inte för enskilda företagare och bygdegrupper och liknande. Lantbrukarna har genom sina organisationer en något bättre sats. En för kommunen bättre samordning eller lots i dessa frågor, kunde kanske hjälpa till. Att gemensamt med kompetent personal förutsättningslöst resonera genom möjligheter och omöjligheter vore ett sätt att få fram projektidéer. Framförallt inom kunskapslyft och sysselsättningsökning.

Beträffande EU medel så gäller det att samverka. Det Järnvägsstiftelsen NJOV kan få igång kan vi haka på beträffande turism framförallt (mål 2). Även mål 3, utveckling av företag är i princip möjligt om planer och program kan fås till.

En kombination med en IT satsning med företagen i bygden vore en idé med kompetensutveckling inom data, marknadsföring och produktion. En egen Järle hemsida på nätet, med allt vad bygden erbjuder kanske.

2.8.2 FRAMTIDSSTRATEGIER

För ett fortsatt konstruktivt arbete med framtida utvecklingsfrågor i vår bygd, i kommundelen och i kommunen behöver en fortsatt konkret och strukturerad dialog föras mellan politiker och medborgare. Samhällsbyggande är en lång och aldrig avslutad process.

För ett framgångsrikt arbete tror vi att en medborgerlig påverkan genom medverkan och samverkan är den enda på sikt riktiga vägen.

Följande rubrikområden ser vi som prioriterade just nu för vidare bearbetning:

- MÄNNISKAN SOM RESURS, STIMULERA FÖRETAGANDE, FÖRÄNDRA ATTITYDER
- LOKALT INFLYTANDE, UTVECKLA DEMOKRATIN
- ANPASSNING AV CENTRALA -SEKTORELLA REGELSYSTEM TILL BYGDEUTVECKLING/FÖRETAGANDE.

- VÄLFÄRDSYSTEMET, SERVICE, INFRASTRUKTUR OCH IT
- LANDSBYGDENS LIVSKVALITÉ, MILJÖ OCH KRETSLOPPSFÖRUTSÄTTNINGAR
- UTBILDNING OCH KOMPETENSFÖRSTÄRKNING
- KVINNOR OCH UNGDOMARNAS BETYDELSE
- UNDERLAG FÖR CENTRALA FRAMTIDSSTRATEGISKA BESLUT

Genom att urskilja dessa 8 områden primärt intressanta för vidare studier, diskussion och fördjupning samt analys av hot, möjligheter och förslag till åtgärder, kan vi lägga fram en strategi och styrning mot framtida hållbara gemensamma mål.

6. AVSLUTNING

3.1 Målformulering

Som övergripande mål vill **Järle byalag** verka för att:

-Järle by och landsbygd skall, med tryggt boende i bra social gemenskap, med närhet till arbetstillfällena, med god omsorg, service och närmiljö, vara den attraktiva och levande bygd med hög livskvalité som man vill bo och verka i.

3.2 Sammanfattning

Inom nedanstående områden vill byalaget bland annat följande:

<i>Demokrati</i>	<i>Boende</i>	<i>Service</i>	<i>Sysselsättning</i>	<i>Miljö</i>
Fördjupat inflytande Ökad samverkan Planeringsmedverkan Medborgarråd (brukarråd) Information lättillgänglig Data-IT utveckling/stöd Utbildningsinsatser	Förgrenad samhällsstruktur Planberedskap Positiv syn på exploatering Lokala lösningar Ej stadsstandard Hyresalternativ för äldre och ungdomar Bra vägar och kollektivtrafik Egen postadress	Skola, dagis, fritids nära boendet med resurser Bra rimliga skolskjutsar Skolan som resurs för bygden och utvecklingen Data-IT för distansutbildning Äldreomsorg hemma Ungdoms- och fritidsaktiviteter Bygdegård med flexibel funktion Utbyggd telekommunikation	Basnäringar utvecklas med lokal produktion Lokal samhällsomsorg med lokal personal Data-IT för utbildning, marknadsföring och företagssamverkan Turismen utvecklas Hantverkshus Projekt LEA för ökad kunskap	Kultur och naturvård i samklang med jord- och skogsbruk Värna om den fysiska miljön som resurs Hushållning och kretslopp integreras i planeringen Bevakning och info om förändrade verksamheter.

Byalaget hoppas och tror att vår lokala utvecklingsplan kommer att vara till stor nytta både i byn och hos kommunen vid fortsatta diskussioner rörande landsbygdens framtida planering och utveckling.

Vi vill också se detta dokument som ett i högsta grad levande och föränderligt material allteftersom tiden går och förutsättningarna förändras.

Vi kommer heller aldrig att sluta upp att bry oss och ta ansvar för vår bygd.

JÄRLE BYALAG

PM
Datum
1998-10-15

20(20)
Beteckning
lc

Järle Byalag 981015

Lars Carlsson

Sven Röstlund
Ordf.